

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

СОРУК КИРИКЧИ ПЕРСПЕКТИВАЛАР

«1971—1975 чылдарда СССР-ниң улус ажал-агышты хөгжүдериң беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин Директивалары деп, СЭКП ТК-ниң төлөвлө- лөни бистиң чүртүң ажалыч чопнар улуг согуш бол- ган партияту көдүрүшкү-биле өөренип база чугаала- жыр турар.

Эртемге үндөмөстүгүн ханы, бүгү тала-биле ажалдан кылган болган тодарай политика баш документте чаа беш чылда совет шийдеп хөгжүдериң, чүртүн күчү-шыл- дын улуг ийиңи өздөстүгүн перспективаларының, ажалыч чопнар материалда болган културтуң амы- дараалың улуг-ла көдүрүшкү-биле кол улаштырып- чынар тодарайлаштырган. Директиваларының төлөвлө- лөни, коммунист тургузушкунуң амыт үе-чадамында пар- тияның политикамың амы кол ужуру-тузакын бодунда синиптирипшан, бистиң инитиелеништиң ойу келген пе- ределерин илгерилей турар. Чогу-ла мыччалган ол ми- ллион-миллион ажал-ишчилерин иже чүдүгүшкү-биле алган.

Коммунист партия бодунуң XXIV съездинче чоң-биле сырый каттыжып чоруп орав. Партияны болган узу- туң, оларның боддарының болган орадажышкынары- ның чыгыс эки чокуу беш чылда улус ажал-агыштын планының талазы-биле Директиваларының төлөвлө- лөни чыгыс чоруп турар бо үеде чаа күш-биле илгерилей- тин турар. Ол төлөвлөдү ажалчылар-да, колхозчулар- да, интеллигенция-да, совет инитиеленди бүгү соода ке- зектери болган боткери, СССР-ниң бүгү акы-дуңма узу- тары чыгыс ил-сеткиде дөтүн турар. Партия хураал- дыңа болган конференцияларга, ажалыч чопнар ху- рааларга, партия органдарыга болган согунар ре- дакцияларга ажал-бүгү мергендерин, салгаларын бол- ган националларын кижилерин көдү турар чагаларда база тескеримал турар деп, Москвада хогалар станоктар заводунуң ажалычын В. Сизов демдегелди. Ульяновскийн колхозчуу Е. Коротинов бодунуң кады ажалдан турар эш- өөрүнүң өмүзүңде партияга болган оң планынарга кызыгар чок бугүредик сестерин мыччалар илгерилей- тин: «Чаа документтинче сөс бугурун, чугаай бугурун ханы бод кылган. Илчанагы ажалычтар чүдүдөр ажал-херекте боттанган турар дөт партия бүгү чүвени кылдыр дөт- тей бугүредик бис». Минскийн автозаводунуң кол конструктору М. Высоцкий мычча деп чугаалаган: «Директиваларың төлөвлөдүниң автомобиль тургузуучулары бистере дөт хамааржыр чүдүдериң оңа хандыгышкы-биле лөмүдүм. Партияның кыгырыңа сеткил-сатыштың ханымыдан ху- лас ап тур бис, салдыган согушаларың күсөдериңге кү- жүвүтү харамнамас бис».

Чаа беш чыл планының талазы-биле партияның XXIV съездинин Директиваларының төлөвлөдүниң бүгү узу- туң чугаалажы чоруп турары канчалар да ажал кол ула- штың ужуру-тузакын. Ол бола, бистиң инитиеле амыдара- лың ханы болган ажалыч чок демократизм, күрүне политикамыңа киркириң ажалыч чопнар инитиеленди киркиргелерин илгерилей турар. Ол чугаалажы көрүшкү чүртүң социал-экономика улуг ийиңи хөгжүдериң чуга- ла ажалычтарын талазы-биле чок-биле хандыр су- мескер, беш чылдың оналаларың күсөдериң оң байлаң дүжүдүгүшкү инитиеленди болган ажалыч өөренип көр арганы партияга берип турар.

Күрүне хөгжүдериң социал-экономика планашкыны саймаларыңа болган чедириниң боттандырар то- лөдө, массаларың амыдаражы дүжүдүгүшкү чүртүң дөтүн деп, Ленин өөренип. Чырык чүс чыл бугураалар «Чыгыс аял ажал-агыш планының дугайында» деп чү- ү

лүсө оң бижжени бола, ГОЭЛРО планы деп, эртемге үн- дөмөстүгүн кичиңгелди-биле хайсааран тур- рынче практиктиң дүжүдүгүшкү ажалычтарын үн- дө- зүшкө, ижеп, улуг ийиңи хөгжүдөр болган амыдара- лың ажалыч херек. Коммунист тургузушкунуң планыны ажалдан кылган турар, партия бо ленин чүсүн ажалыч чок барымдалан турар: «Бистиң практиктиң дүжүдүгүшкү төлөвлө- лөни болган чөс-чөсө чүп берип турарың, оң-биле кады эртем биске ам херек кырында чүп берилди, ону улуг хан- дыр өөренип херек».

Партияның экономика ботган социал-политиктиң стра- тегиямың күжү чүдөс дөс, узу-туң тайгалыш чок де- мекчиге дөтүн турар. Ол күжүдө дөтүмчө, совет ки- жилерин карак кызыл күш-ажылы 1966—1970 чылдарда кол көрүштүгү талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездинин Ди- рективаларының күсөдериң хандырган. Тоску беш чылда СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларының төлөвлө- лөни чопун чүдүгүшкү болган дөтүн турар—социали- стик экономикамың болган културтуң хөгжүдериң чаа бедиктери алырын чүдүгүшкү үндөнип ол.

Беш чылдың чедириниң кижилер шийириңде, Ке- зиңде барып бистиң планынарыңың күсөдериң бүгү улус ажал-агыштын ажалыч чоруп бедиринче ула- ган оларын чогалдыч ижеңиңде болган инитиелен- дыган, ажалдан турар кичиңгелди бугурун күш-ажылың бу- дүрүктүгүшкү өздөстүгүн болган ажалыч кичиңгелди бугурун хандыражыр. Бугурун чүдүгүшкү ажалыч чоруп бедир дөт шудуру демесел херек кырында социалист ажал- агыш чоруп чугаала пегелдир, бүгү бугурунче коллек- тивтерин, миллион-миллион ажалыч чопнар социали- стик чырыкың кол улаштырың болган турар ужурут.

Бо демеселге, партияның ажалдан кылган хемчегерин боттандырыңа ажалыч чопнар массалыг организация- лары, хамыкты муруй Советтер, профсоюздар болган комсомол чугаала рольду ойнар ужурут. Ажалыч чопнар депутаттарың Советтери шийдеп бугурунчеге хог- жүдериң бодунуң салдары күсөдериң, ажал-агыш бол- ган социал-култура тургузушкунуң согушаларын шийириңде оларга берген эрге-хулажелерин дөт ажалыч ужурут. Бугурунчеге эртем баштарыңа, эр- тем-техниктиң дөтүмчө ажалычтарын шийириңде, со- циалист, чырыкың күжү улуг ботк турар, оларын боттарың практиктиң дүжүдүгүшкү ажалыч, массаларын социалист чоруп-чүрүм, күш-ажылы болган инити- нин өңүдүң коммунист бугу-биле көрүңө өөренип, му- ракшыларын дүжүдүгүшкү бугу таламы дөтүмчө болган нөтүдериң—профсоюздарың хулажелерин болур. Бо- тарыңың эртемчир, оорук, энергиялы, эртем-биле ажалыч кыдыр ажалычарың оорук Ленин комсомолуң бол- ган бугу ажалычтарын мурунда ажалыч.

Совет кижилер чаа беш чылче кириңе, бугурунче хог- жүдериң темпелери дүсөдериң шудуру чедир ап турар. 1971 чылдың январь баштайгы чедириниң ажал бол- ган, эртем чылдың ол-ла үең-биле деңизерге, үстүңү про- дукцияны хонуга бугурун 9 хуудан ажал көдүрүшкү.

СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларының төлө- влөни социалист чырыкты улуг ийиңи калбарып турар бо үеде өөренип болган чугаалажы көрүп турар. Коллектив бугурун ам бугуру съездин алдарың чаа ажал-херектер- биле ужурун орадалжың турар. Партия организациялары ажалыч чопнар кичиңгелди бугурун ажалыч социали- стик хулажелерин чедириниң күсөдериңге хун бүгү у- лаң-баштар ужурут.

Партияның ажалычтын чүдүгүшкүшү, совет улус ону амыдарага боттандырар дөт бүгү күжүң салыр деп бижжип шийириңде. Тоску беш чыл бистиң инитиеленди коммунизме баар оруктан улуг ийиңи бугураалашкы- ныңа чугаала үе-чада болур!

(«ПРАВДАНЫЧ» февраль 17-де мурунку чүдү).

КОММУНИЗМЧЕ БУРУНГААРЛАШКЫНЫН ПРОГРАММАЗЫ

СЭКП-ниң XXIV съезди- нин Директиваларының тө- лөвлөдүниң талазы-биле ху- ралыңа Кызыл чүдүгүшкү за- водунуң ажалычтарын, иже- нер-техниктиң ажалычтарын чыгыс келген. Партияның чугаала документамың кол ула- штың, тоску беш чылда ко- ммунист политикамың ула- шымыңың дугайында илеткедэ СЭКП Тыва обко- муңун пропаганда болган агитация киддиңиниң эртем- чини Н. Д. Шийириң кылган.

Заводтун күчүзү улгадыр

Туурун заводунуң ажал- ишчилери Директиваларың төлөвлөдүниң ажалычтарын согушаларын күсөдир дөт улуг ийиңи ажалычтарын шийириңде. Хураал санал берген шийириң оң салгычын П. Вершинский, механик А. Калинин, слесарлар бр- гадири И. Подольский завод- туң директору С. Краснопев- тов илеткедэ чүдүгүшкүшү.

таан, тууду материалдары- ның улаштырың продукция бугурунчеге хемчегерин 1,4 катан улаштырың дөт оорук- таан дүдүгүшкү ажалычтарын чүдүгүшкүшү чугаалажы дөтүмчө. Бо беш чылда заводту алдыңың өдө дөтүш, чылда 15 млн. көзөк тууру бугурунчеге 26 млн. чедир көвү- делер. Илчанагы бугурунче чорудулажың шуудуудыр, дөтүш-херекселер-биле хан- дырыңа ажалычтар, план- ажалычтын болган ажалыч- тың илчанагы бугурунчеге чаа системалың бугурунчеге ажал- дап турарың норматив- риң аде көрүп, реформаны боттандырыңың хемчеге- риң саймаларыңа ханды- ыңа саладарыңа хураал хулаң алган.

Ажалычынга аас-кежик

1971 — 1975 чылдарда СССР-ниң улус ажал-агышын хөгжүдериң беш чыл планы- ның талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин Дирек- тиваларының төлөвлөдүни радио- дың дөтүн, согушаларын нөм- түн таанышкан, мында ажалыч турар кайгачык улуг согуша- ларын сеткил-сатыштын бежи- сорук кириңиңиң-биле со- гураадымың.

Төөгүдү ол уагт планына- ны боттандырыңа ажалыч кичиңгелди улаң-хууру улуг ха- маарылажың бодун, хой на- провалды миллион-миллион совет ажалычын ажалыч тө- лөвлөдүниң боттандырыңа чогалар улуг. Тыва АССР- ниң ажал-агыштын ажалычтын боттандырыңа, Дирек- тивалар төлөвлөдүниң ийи ажалыч кылдыр, тууду мажы бугурунчеге, тууду материал- дарың талазы-биле улуг со- гушаларын ажалыч турарын бугу-биле ажалычын эш-өөр-биле кады хулаң ап, 9-ку беш чылда коммунист тургузуш- кунуң улуг бажымың ба- за бир тийлелгенде киржи- ри ажалыч кичиге меңзэ аас-кежик деп билип турар бис.

Тоску беш чылда Тываның ийи ажал-агышын маж ажал- дап кылдыр комбинация ажал- лага кирери көрүңүп тур- ар. В. САГАН-ОЛ, мын пегиниң ажалычын.

Дүжүт элбээр

Республиканың агрохмыла- бораториямың коллектив ССР-ниң улус ажал-агышын хөгжүдериң беш чыл пла- нының талазы-биле СЭКП- ниң XXIV съездинин Ди- рективаларының төлөвлө- дүни тааныш көргөш, чаң- гыс ил-сеткидиги дөтүн, улуг ийиңи ажалычтарын дүгүрунчеге. СССР-ниң беш чылдың дү- жүдүшкүшү, чугаалажы Директиваларының төлөвлөдүни тааныш- тырып тура чугаалажы.

СССР-ниң улус ажал-агы- шын хөгжүдериң беш чыл

планының Директиваларының төлөвлөдүниң минералдыч че- миңгелдериң бугурунчеге ажал- кан. 1975 чылда 72 миллион тонна минералдыч чедириниң ажал-агыштар алыр. Тываның колхозтары бол- ган согушаларын тоску беш чыл планының төмүдүңде 18 муң тонна минералдыч че- миңгелдериң бугурунчеге тө- төр. Ол чедирин дүжүгүшкү бедирлер, оң түңүдүңдө кү- рүңгө тараа хулажалар кө- үдүр, мал чедир элбээр.

Улуг идегел

Чаа беш чыл планының талазы-биле партияның XXIV съездинин Директиваларының төлөвлөдүни Эриң райо- нда Ленин атыг колхозтун кижилерин улуг көдүрүшкү- биле чугаалажы көрүп турар.

Колхозтун ийи хойжу бригаданыңа болган бод мал фор- мамыңа тус-тус хурааларын кылтылаан, ажал Директивалар төлөвлөдүни тааныш көргөш. Кара-Тейдэ хойжу брига- дың бригадири эш Ендар Эрес хураалга сөс алган, мынча дөт:

— Бо беш чыл планында ажалыч мал ажалыч хөгжүдери- нин талазы-биле улуг согушаларын Директивалар төлө- влөдүни салган-дыр. Ол чорук малчынар бистерин өөр- түп турар. Бистиң колхозтун экономикамың кол адыры мал ажалыч болгонда, малчынарның бистерин мурунушта бө- лө-ла улуг согуша салдыган. Колхозка бүгү чүдүң мал- дың баш сапы 1975 чылда 15270 четкен турар. Мынча мал ажалычын продуктуларын бугурунчеге—1000 центнер, ээт —4800 центнер, дүк—330 центнер чедир өөр. Бо дөтүмчө ажалыч дөтүмчө иракта бедик чугаалажыр-дыр. Ону чедир ажалыч дөтүмчө, ажалыч ажалычтарын бистең беттегилер турар. Партияның төлөвлөдүни планыны бугурун күсөдериң дөтүмчө бистең бугурунчеге.

Колхозтун ажал-ишчилери бо хүндөре улаң-ва сорук кириңиңиң ажалыч, малдың төртүгүшкү чап тодун меңзэ камгалар ап, чакса бедиктең ажалычтарын таанышкы чорудуп турар.

Аныяктар дөтүмчө тур

«Төлү» совхозтун Найм- рал салбырың Тейдере Мукайлы Мадыр-оолга удурткан комсомолу-ажалыч тарың хойжу бригаданың кижилерин чаа беш чыл планын хулаа бетиңде кү- сөдир дөт чырык киржиң бо хүндөре мал кыштага- лышкыныңа эрес-кызың ажалдан турарлар.

Төрүрү бүгү 2346 хойжу чартың нели оондалган. Мал оондалыңыңың бо эл ха- рыскалалың берге үең ажалычтын шыңгалды болуп турар. Ила чаа төртү- гүшкү хурааларда чилдир чок. Бригаданың 14 кижигү нүдүн 6 кижигү коммунист күш-ажылың таанышкы бол- луп турар.

СССР-ниң улус ажал-агы- шын хөгжүдериң тоску беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларының төлө- влөни хойжулар ийи-биле дөтүн, согушаларын мал ажалыч хөгжүдериңге күш ажалыч салымыңын беш чыл планының баштайгы чыл- дында эгелес кириңи ху- лаңгелер. Илчанагы бригада инитиеленди бугурунчеге беш чыл хойга оналжыр 95-тен эвөөш ажалычтарын өстүрүп алыр хой бугурунчеге 2,2 килограмм дан эвөөш ажалыч кыр- гың, хойжу бугурун 15 то- на ситенип бөстөргө дөт ху- лаңгелер.

Хойжунуң хүлээлгези

Улаң-Хем районун «Күш-ажылың хог- ту» совхозтун Эйиң-Хем салбырың малчынары партияның XXIV съездинин Директиваларының төлөвлөдүни калба- биле тааныш, кедэ ажал-агышын улуг ийиңи хөгжүдөр талазы-биле салдыган со- гушалың амыдарага боттандырар дөт не- меде хүлээлгелерин ап турар.

Хойжу Александр Сундуй-оол беш чыл планының талазы-биле партияның XXIV съездинин Директиваларының төлө- влөни тааныш көргөш, ону чүдүгүшкүшү кө- ргөш. Илчанагы тоску беш чылдың баш- тайгы чылында, чүс баш төртүр хойга оналжыр 95 хураалын, баш бугурунчеге 2 килограмм 500 грамм дүктү кырып алы- рын хүлээлген. Кодаңа хой төрүп эгелэң, 165 хураган меңзэ алдыган.

— Партияның эртемчиги съездин ажалычтарын хүнүңе чедир чаа төртүгү- гүшкү хурагаларын меңзэ камгалар алыр мен—деп, хойжу чугаалажы.

Н. АЛЕКСЕЕВ.

ЭН ЭКИЛЕРГЕ—ТУКТАР

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлели болган Профсоюздар Эвилелеринин бүгү- үндөс Төп Чөвүлели 1970 чылда каргофал, ногаалар, бахчи културалары, чигир сибялаң болган тарымал кооруктуң беш дү- жүдүгүшкү ажалыч бугурунчеге хандың сандарын кө- үдөдир дөт автономут рес- публикаларын, крайларың болган областтарын Бүгү- россия социалист чырыкы- ның түндүгүшкү чугаалажы көргөш. Москва, Ленинград, Астрахань, Свердловск, Брянск, Рязань, Вологда, Пенза, Камчатка, Ульяновск

областар, Карае, Башкир, Кабардин-Балкар АССР-лер болган Алтай край чырык- тың тийлелеринге сават- тырган. Каргофалды, ногаалар- ның болган бахчи култураларының бедик дүжүдүгүшкү алганы дөт Москва, Ленин- град болган Астрахань об- ластарга РСФСР-ниң Министр- лер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң шийириң Кызыл туктарын бол- ган бирги ажалыч шаңгалары тапысыр шийириң. Свердловск, Брянск, Рязань, Вологда, Пенза, Камчатка, Ульяновск АССР-ге ийиңи ажалыч шаңгалар.

ларын тапысир. Башкир АССР-ге чигир-сав- лажың болук дүжүдүгүшкү алганы дөт РСФСР-ниң Ми- нистрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң шийириң Кызыл туктуң, а ол ийиңи бирги ажа- лыч шаңгалды тапысир. Ульяновск областа тарымал кооруктуң бедик дүжүдүгүшкү алганы дөт РСФСР-ниң Ми- нистрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң шийириң Кызыл туктуң болган бирги ажалыч шаңгалды тапысир. Ийиңи ажалыч шаңгалда Алтай край болган Кабардин-Балкар АССР төлөтүн болган. (СЭТА).

«ГАЛАБЕРИНИН ШАННАЛЫ»—СССР-НИН ЭРТЕМ АКАДЕМИЯЗЫНГА

ПАРИЖ. (СЭТА). «Астро- навтика талазы-биле дөтүмчө- ниң «Галабериниң шанналы» жорин 1970 чылда ол шаннаалды СССР-ниң Эртем академиязыңа тапысыр шийириң.

«Луна-16»-ны тургузарыңга болган ужуларыңа, Айым

болган хүн системалың о- се-да планеталарын шийи- рилең ол ужузушкунуң ажалыч перспективаларыңа хандың чедир алган чедириниң дөт шаннаалды тапысыр шийириңде демдегелди.

СЭКП Төп Комитетинден, СССР-ниң Дээди Совединин Президиумундан, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиннен

СЭКП Төп Комитеди, СССР-ниң Дээди Совединин Президиуму болган СССР-ниң Министрлер Чөвүлели шийириң совет чогулдын, кокус хой-ниңи ажалычын, СССР-ниң Дээди Совединин Президиумун кеңигүтүп, СССР-ниң Чо- гааларың ажалыңды баштар чырыңың секретары, Социалист Күш-ажылың Министрлер Леонид Сергеевич Соболев- ниң үр үеде ар араарың, 73 харымыңда, 1971 чылдың фев- раль 17-де мөңгөш ханы кажыңды-биле дыңалды тур.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ СССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУ СССР-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ

ДӨРТКҮ АЙ ХУНУ ДООСТУП ТУРАР

ЫРАККЫ КОСМОСКА ХА- РЫЛЗАА ТУДАР ТӨП. Фе- враль 17. (СЭТА). Бөгүн Мос- кваның биле 3 шак 20 минут- дан 9 шакка чедир чоруткан харылзаа сеансымың үең- де февраль 16-да Луноходтуң чедо берген кратерин шийи- рилең күсөткен. Баштайгы үнелөңкин-биле адырга, кра- теринң диаметри 0,5 километ- рде ажалыч, оң чалы- ның бедик ады метр хире болган.

Боду чорур апшараттың кратерке шийириңиң үең- де хөдөшкүн физика-ме- ханиктиң бугурунчеге, а ол ийиңи Луноходтуң ооруна таварышкан даш бугурунчеге- ниң хемчиги составын тем- ператур чоруткан. Шийириң- кийиңиңиң үең-де Лу- ноход кратерин чалың кө- дүрүп үнел, стереоскоптиң панорамаларын алыр со- гушалың барымдалаан, оор- тан телескометрлеринң ду- ажалы-биле тус черин байла- ды шийириң.

Харылзааның дараазыңда сеансымың февраль 18-те бо- лур.

Күженишкениң ажалыдаар

Коммунист күш-ажылың бугурунчеге—республика географиямың ажалычтарын болган инженер-техниктиң ажалычтарын ажалыч чоруп күсөткен бис. Февральда күш-ажылың көдүрүшкүшү улуг бедир—деп, чугаалажы.

— Төрүн чүртүң улаштыруң, кедэ ажал-агышын улуг саймаларын дөт партияның совет кичи дугайында сатып салымыңыңа хары кылдыр кичи бугурунчеге дөтүмчө күженишкениң ажалычтар ужурут—деп, оорук мастер В. И. Чедов ажалыч.

Бугурунчеге директору А. А. Быков баштай түвө чугаалажы эртемниң савалын дөтүн, чугула документамың амыдарага боттандырар дөт кызымак ажалычтарын чугаалажы.

Типография коллектив съездин төлөт- кен ужуражың-биле алган хүлээлгези хуула бетиңде күсөдир дөт улуг кү- женишкениң ажалычтарын хураалга хулаңгелер.

С. ТАМЧАП.

Өөрүшкүнүң сестери

Өвүр районун «Торгалы» совхозунуң ажалычтарын «1971—1975 чылдарда СССР-ниң улус ажал-агышын хөгжүдериң беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларының төлөвлөдүни тааныш- каш, улуг өөрүшкү-биле улашкан.

Совхозтун салбырлар топтери—Торгалы, Чаа-Суур суу- ларга, Ан-Чыраа, Сарыг-Хөлге минтиптер болуп эрткилден. Ырак одырлар малчынарың бригадалар топтериниң мын- дың ажалыч хураалдар база болтулаан.

Кара-Талдың хойжулары бригада төүңгө чыгыш келген- де, ол бригадаларың кеңигүтүп, районда мурунчеге малчы, коммунист Түлүш Калың-оол мынча дөтүн.

— Тоску беш чыл планының кол-кол согушаларын ажалыч кан бо чугула документамың улуг өөрүшкү-биле лөмчүн та- нышкан. Өндүр улуг Директиваларының төлөвлөдүниң сорук кириң, улуг күженишкениң ажалычтарын хулаңгелер тур мен. Ам колданыла 220 хой төрөн болган 221 хурагалың меңзэ дүжүдүшкү. Чаа малды баш меңзэ өстүрүп, партияның XXIV съездинин күш-ажылыч бедирин ужура- жыртың малчы эш-өөрүмчү кылтыргың!

Совхозтун чурттайгыч чедириниң Директиваларының тө- лөвлөдүниң чоңа тааныштырып, пропагандаларың бол- га ажалыч информаторларын, пропагандачтарын бижжэ- лаан.

М. ЧАМБАЛ-ОЛ.

ШЫН

РЕСПУБЛИКАДА ПРОДУКТУЛАР САДЫН АЛЫШКЫНЫ

(Февраль 16-га чедир, хуу-биле)

РАЙОН	СҮТ	ЭТ
Бай-Тайга	92,0	78,6
Бий-Хем	74,0	101,7
Кызыл хоорсовет	68,4	49,4
Чөөн-Хемчик	62,7	35,5
Танды	60,0	94,6
Каа-Хем	49,3	56,5
Барыш-Хемчик	48,7	102,2
Улау-Хем	44,4	40,4
Току	42,0	—
Эрэн	20,7	85,0
Өвүр	20,0	48,6
Тес-Хем	14,3	77,6
Монгуш-Тайга	—	—
РЕСПУБЛИКА НИИТИЗИ-БИЛЕ	58,4	66,4
ЭНИР ЧЫЛЫН МЫНЧАН ТУРГАНЫ	80,5	82,1

Социалисттик хоолуну бо-
лгаш корум-чүрүм улам
быжыглар, кеминг херектер
үүгүдүр чоруктар-биле деми-
селди күштелдирер талазы-
биле уаут болгаш хой талазы
ажылды бистиң чүрүвүстө чо-
руду турар.

Ол ажалдыгын кол кезе-
боза, совет кижилерине де-
реддиг чүрүмгө, хоолу-дүрүм-
нү болгаш социалисттик яни-
ти чүрүмгө норма-жижкелер-
ин хундулар көрүнгө кижилер-
ин, корум-чүрүм үрээс чо-
руктарын бодурунун баш
улау сатын салыры, нити-
лелге чүрүшкө илерээшкел-
перге улау демиселге ажалчы
чоннары калбаа-биле кийриш-
тирер болур.

Ажалчы чоннар СЭКП-ниң
XXIV съездинин чаз-чаа бүдү-
рүткүн чедикшилер-биле
урутушаан, съезд мурнунда
социалисттик чарыктын калбар-
тып, боттарында ал турар ху-
джелеринге бүдүрүлгө бо-
лгаш хой-ниити чөвүлелге ко-
рум-чүрүмнү быжыгларын ба-
за чүгүлө негелде кылдыр
айтып турар.

ҮЛЕГЕРЛИГ КОРУМ-ЧҮРҮМ ДЭЭШ

Москваң карьератор заво-
дунун ажалчыларын болгаш
инженер-техниктер ажалда-
чылары хой-ниитиниң эң үле-
геринг корум-чүрүм дээш де-
миселге илдепкейлиг кижилерин-
че наймысалдык Октябрь ра-
йонунун бүгү ажалчы чонна-
рын кийтирп, үнелиг эге-
лээшкени кылган. Илдег
«Одестрантутун» № 135 туа-
тын, Килинцев В. И. Ленин
аттыг Кургане университетин
коллективтери база үндүр-
ген.

Ол кийгиритилерин бистиң
чүрүвүстүң областтарын
болгаш крайларындык дыка
хой коллективтерин дөткөш.
Чижээ, Гомель областа үле-
геринг корум-чүрүм дээш де-
миселге 245 көдөз Совет,
чүрүткүчтүң 2900 суур, чү-
сүс бүдүрүлгөлөр, колхозтар,
совхозтар кижилер турар. Ол
шимчээшкени чонуну утаан-

медерелин улам бедилеп, кем-
инг херек үүлгөдир болгаш
социалисттик хоолу-дүрүмнү
хажыдар чоруктарын уауткаар
талазы-биле СЭКП-ниң Про-
граммаларда айткан сорулга-
ларын күзүсүрине боттот-
салдыр чедирип турар.

Бистиң республикага үле-
геринг корум-чүрүм дээш па-
триоттук шимчээшкенин эге-
лекчиз «Кок-Тей» совхозтун
коллективтери болган. Совхозтун
ажыл-ишчилери москвалык-
лар эгелээшкенин изи-биле
дегелең болгаш хой-ниитиниң
үлегеринг корум-чүрүм дээш
демиселге илдепкейлиг кижилер-
инче республиканың бүгү
ажылчы чоннарын кийтирген.
Инда күш-баран фермаларын
эргелекчиз М. Морозовтун
хуралга чугаалааны болза:

— Бистиң партиястын
XXIV съездинге төлөтүп
ужуражыр дээш белеткең чо-
рун турар үеде арагачыларга

болгаш хуаңаага улау
иништирпиг демиселди күш-
телдирер эргелекчиз чүгүлө. Ко-
рум-чүрүм үрөөннери баш-
тайгы улаада оларын алып
шандал төлөвириниң 25 хуу-
зун казырып, катан чүрүм
үрээс болза шуут шандал тө-
лөвирин березинге чедир дем-
челерин алып херек. Чүгүлө
шандалын казыры эвес, харын
өскө-даа хериктин чингелде,
дууламчыларын чүрүм үрөк-
чүлөрүн тыгыспас болза
чүгүр. Ону зоотехник В. Бо-
рова дөткөш болгаш илдег
корум-чүрүмнү камгала-
рынга хой-ниитиниң ролун өс-
түрерин ошалаң демдегелди.

Кок-тейлериниң эгелээш-
кенин автоселтеге заводун
коллективтери дөткөш. Үле-
геринг корум-чүрүм дээш де-
миселге кижилерин автоселте-
ге кижилерин заводтун ажалчы-
лары болгаш албан-хаакчыла-
рын илдепкейлиг. Детский
хуралында заводтун директору

Низы четпезин уруугар ара-
лыкта чүрүм үрээс чоруктарын
бодурунун-биле оларнын
өөрөнип, ажалдап турар чө-
рлери толардык, өөрөмөй
турарларын өөредиле чөвү-
лелге кийиринге белеткен.
Оларга таарык ажалдык
тып бээрине база дуулап ту-
рар.

Хой-ниити чөвүлелдериниң
ажылчы ажалчыларын кий-
риштирп турар. Комсомол
комитеттери-биле лутуш-
каш, ажалчы чоннарын мас-
салык дымталык чөвүлелге
комсомолчуларын кийир
ажылчылар толардык. Салы
организацияларын арага
аймак салып турарында
контрольду тургузуп.

Совхоз болгаш автоселтеге
заводтун коллективтери Ты-
наның чонунга кийтирп
үндүргөн.

Ю. НЕПОМНЯЩИЙ,
Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң
полититик кинжээлде
ажылдары чорудар
салбырынның инструктору.

ДЕЛЕГЕЙ

ТАЙБЫННЫҢ БОЛГАШ СОЦИАЛИЗМНИҢ ЭРГЕ-АЖЫНТАРЫНГА

Делегей парламенты 1971—1975 чылдарда ССРЭ-
ниң улау ажал-агынын хөгжүдириниң беш чыл пла-
нының талазы-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин
Директиваларын төлөвилелни калбаа-биле та-
йбынның үргүлчүлөп турар.

● БРАТИСЛАВА. Слова-
кияның солуннары ССРЭ-ниң
улау ажал-агынын хөгжүдир-
иниң беш чыл планының та-
лазы-биле СЭКП-ниң XXIV
съездинин Директивалары-
ның төлөвилелниң допчула-
лыг парала үндүргөн. Чаа со-
вет беш чылдык чугула чүгү-
дери болгаш чүрүмгө көрү-
гүдери айттырмалык. «Пра-
га» солун беш чыл дүргүзү-
н да Совет Умилелниң нацио-
нал оргулаарын 37—40 хуу
өөрин, кижилериниң олаш-
тыр боттот орулаарын 30
хуу хире көвүдүрүп ошалаң
демдегелди. 1971—1975 чы-
лдарда ССРЭ-ге социал хем-
челерин дегергенг програм-

мазын боттандырар, тоску беш
чылда херексел чүдүлгөдир
дүрүмнү улау-биле көвүдүр-
дүрүмнү «Прага» айткан.

● ГАВНА. Бүдүрүлгөни
хөгжүдириниң бедик темпелер-
инге, оң ажалын беди-
леринге, эртем-техниктиг деп-
шилгелге болгаш күш-ажыл-
дык бүдүрүлгөдир бедик-
теринге үндүрүлгө, чонун
ажылдарын материалдык
болгаш културлук дөткөш
улау-биле бедилер. ССРЭ-
ниң чаа беш чыл планының
кол эңсэ сорулазы ол деп,
Кубаның «Гранма» солуну
бижээ. Оон ийди ол програм-
ма тайбынның болгаш соци-
ализмниң эрге-ажыктарына ба-

Индий-Кыдаттың фронттарында

ЛОНДОН. (СЭТА). Лаоста
америк-сайгон интервенция
чүртүк патриоттук күштериниң
күчүдү харын согуш-
кунарында таарышкан. Бары-
нын талазын парламенттин
билгени-биле алдыр, бо
«шаан халдаашкынды дайып
чорудула» херек кырында
моондаа таарышкан. Сай-
гон моторжуктан каттыжы-
кынарын бургулар шим-
чөөннүн бүрүн-биле арада
соксаң деп, Лондонун
«Таймс» солуну херекчелди.
Дүжүр аттыггар америк шер-
ткерлерин, савиниң ажал-
көвүдүлгө аргасорлар шер-
лериниң маевларын улау-
биле куудалган. Маңа хол-
баштыр Лондонун «Гардиан»
солуну чална шерилериниң
«америк улау чүдүлгө кам-
та-

Шанда Азияның эң-не хо-
жудангай чоран чурттары-
ның бирээс болур Моол улус-
чу эрге-чакырганың чылдары-
нда Совет Зилелениң аны-
дуума улуг дууламчызының
ачызында улус чырыдышкы-
нының талазы-биле найгамчы
чедикшилерин чедип алган.
Ам Моолда беш кижиниң би-
рээс-ле өөрөнип турар. Эрт-
тен чылдың күзүндө көдөз
чөргө 230 муң хире уру-
лар өөредилге класстарын
эллекен. Чүртүк бүгү бу-
лундарында беш чүс ажыг
ниити чөвүлелге ажалдап
турар.

ЧУРУТА: Улан-Баторнун
бирги ортуман школазының
дөрткү классында ичээлдиң чо-
руп турары. Башкы Б. Даш-
чэрен ам таптыр-ла 35 чыл
дүргүзүндө бичим чаштарын
кижизип аныдалап турар.
МОНЦАМЗ—СЭТА-ның
фотозу.

САР-да улус чөвүлелин тургускан

ДАМАСК. (СЭТА). Сирия
Араб Республиканын түр ко-
нституциянын өзүгүрү күрүнө
баштыкының чөвүлел-биле
САР-нын улус чөвүлелиниң
составын бадылаан.

«Ал-Бас» солунун дем-
дегелди-биле алдыр, улус
чөвүлел хойуаажууда ху-
джелерин боттандырар. Амгы
үе-чалада чөвүлелди база
бир чугула сорулазы болза,
САР-нын доктаамал консти-
туцияны ажалдап кылдыры
бооп турар.

Араб социалисттик чарык-
та партиязын, профсоюзде-
рин, чүрттүк депшигелди ор-

УКСААЖЫДЫЛГА АЖЫЛЫН ЧӨВҮЛЕГЕ ЧУГААЛАШКАН

Районнун колхоз, совхозта-
рының малын уксаажы-
дылганың байдалы болгаш
ону экиндер хемчелер дуга-
йында айттырмалык Чөөн-Хем-
чиктин колхозтар чөвүлелге
чугаалашкан. Чөвүлелдиң
ажылчы ажал-агыларын
улаурун хуула, тускай эртем-
ниң уксаажы экиндер ажал-
козтор болгаш совхозтарга он
ажыг чыл дүргүзүндө чоруп
көдөз-да, илде-ла эңи өсөт
түндүгү болган. Оң хара-
ам-биле түс черинг болгаш
арыг уксаажы малдарын
өздүлгө оожум, 1966 чылдын
январь 1-де үчүт-биле алдыр-
га, ажал-агыларын нияти
бода малының 50 хууу эки-
жигиниң уксаажы турган
болза, 1971 чылдын январь 1-
де ол хуу 58-ге өскөн ийке-
ле, беш чылдык дүргүзүндө
экижигиниң уксаажы бола
малга 2517 баш ийекшен,
өздүлгө 8 хуу. 1966 чылда
уксаажының хойун баш
самы 69.157 азы илдеп шор
малдык 77.9 хуууу эелен
турган. А совет беш чылда
уксаажы хой 97.780 баш чө-
сө-даа, уксаажыдылганын
өздүлгө шорлук эвес болган.

Колхоз, совхозтарын мал
ажылын хөгжүдиринге, оң
продуктулук чорун бедик-
теринге чамдык чүртүк түн-
дөрдү чедип алдыр-ла болза,
ол ажал-ам-даа чоругу не-
гелдегелде. Чижээ, беш
чыл дүргүзүндө хой бүрүзү-
ден 2,1 кг дүк, азы планда-
шкан 1,9 кг дүк алдыр-
ган. Ийскэ колхоз биле «Ийскэ-
Бажы» совхоз хой бүрүзү-

Кезээде белең

ХАНОЙ. (СЭТА). ВДР-ниң
чону Индий-Кыдатта байла-
дың хөрээшкенин кичээл-
гелдиң хайгарал турар. АКШ-
тың империализмниң мурнуу
Вьетнама, Лаоста болгаш
Камбоджада агресств дайы-
нын күштелдирбеш, ВДР-
ге хамарыштыр чаа дайын
авантюраларын пайдаланып
ажылдап кылмып турар деп,
Ханойнун парламент айттып
турар. «Бистиң бүгү армия-
мыс болгаш бистиң бүгү ула-
уусу сөрөмчелди, дайымы
белени бедилер. дайымын
бүгү авантюрист үлгүлө-
лөрүн үе павар ужуражыр
деп, «Ния зан» солун демде-
гелди.

Бо хүнүред чүрттүк камга-
ларын аргамыс быжыгларын
биле шудуру хемчелерин

Хуралдың медегелели

СОФИЯ. (СЭТА). Болгар
улус Индий-Кыдатта дайы-
нын чаа хөрээшкенин ба-
ла-Лаоса улау америк импе-
риализмниң болгаш оларнын
чалбарынын агресстваны
калбарынын кичээлешкени-
биле буруу шап тур деп,
Болгариянын Улау хуралы
Вьетнамын, Лаостун болгаш Кам-
боджаның улауларынын чөтүг
хоронун тилекчел дөткөш
оларнын демиселге болгаш
улау болгаш оң чааза бүгү
талазы дууламчызы моон
сонгаар-даа көргүзери меде-
лөп тур.

Улусчу контроль

АЖЫЛ-АГЫЙЖЫ ЭВЕС ЧОРУКТУН УРЖУКТАРЫ

Каа-Хем районунд колхозтарында, совхозтарында көдө-
ажал-агы техниканың кадагаланып улауучу контро-
лөрлер массалык хынада чоруткан. Чамдык ажал-агылар-
да техника кадагаланып улау чөвүлелер бары, хой түң-
түг техниканы үндүр бижээ илерен.

Чамдык ажал-агыларын улауучулар, инженер-тех-
никтиң ажалдыклары техника кадагаланып холга а-
байн чөт болгаша каантарын чугула кесектери тогоч-
леттинип, эдилер хуулазын четпезде үндүр бижээтин
турар. Чүгө эртен чылды 8 ажал-агы 279,2 муң рубльдиң
техниказын үндүр бижээ. Оларнын иштинде «Кызыл туз»
совхоз 26 муң рубльдиң техниказын үндүр бижээ.

«Совет Тыва» совхозта байдал оша багай. Тараа ажар 25
комбайнын чүгө 11-ин кышкы кадагалалда тургускан.
Арткан комбайнлар Чеди-Башта, Чинге-Дагда тараа ша-
деринде турбушаан. Адырлар шыжаа чөгүр кесектери
адыртырмалык, камгалап үе-биле чагаан, Чеди-Башта 3 ко-
байнын кесектериниң 25—30 хире хуууу адырны алган
барган, селтегелге кинер тракторлар тарылга шоруде
хөсөт. Комбайнларын аккумуляторларын механизаторлар
адырды алган, байжындагы шыжап турарлар. Хына-
даның түнелер районун улауучу контроль комитетиниң
хуралына көргөш, совхозтун директору, ораалчы
А. Тыкеев, механизатор М. Ондаров, М. Салчактың материал
таалазы-биле хамарышкан. № 1 салбырын эргелекчиз С. Да-
ваалайга допчула хуулашкан.

«Кызыл туз» совхозтун директору Ю. Замин, инженер
Н. Дубровский, бригадир В. Черных техника кадагалалың
чүрүмүн үрөп, кышкы кадагалал кылбаан. Комбайнлар,
көдө ажал-агынын өскө-даа техникамы чагаай чөдө
үрөнип турар. Контроль органы ажал-агынын улауучу-
ларын шыгып адырларын сонда чамдык ажалды чо-
руткан, совхозта контролёрлар хайгаралды күштелдирген.

Күрүнгөй хөрөгүн ажал-агынын кадагалал камгала-
рыне савым салып турар ажал-агыларда техника када-
галана эки болуп турар хынадаларда көзүлгөн. «Тилетке»
колхозка (диргазы В. Егущков, инженер В. Рыжов), «Бу-
рунгаар» совхозка (директору Н. Малишев, инженер
Н. Блинов) хынада чоруткан контролёрлар багай талазы
демдегел кылбаан. Комбайнларын, кожулда дериглерин
аптан аргылаш, чугула кесектери камгалап үе-биле чап,
дугуйлар адында алынар салып каан. Бүгү техниканы тус-
кай белеткен шөлдө тургускан, кадагалар кижилерге ак-
биле хуууу берген. Бо ажал-агыларда чакы хову ажал-
агына белетке кидин түгүк чоруп турар.

«Ленинчил орук», «Коммунистиче орук», «Октябрь 14 чылы»
колхозтарда техника кадагалалдык четпестер хой, ой-ша-
да селтеге кылба, багай эдилден машина-техника үрө-
лип, электен ажалдап үнүп турар. «Ленинчил орук» ко-
хоз 48 муң, «Коммунистиче орук» колхоз 50 муң рубльдиң
көдө ажал-агы техниканы үндүр бижээ. «Октябрь 30
чылы» колхозтун комбайнларын, кожулда дериглери тарыл-
га шоруде боттоткон. Эң черлерин техникамын кесек-
терин улау адырны алган барганын хынада илереткен.
Техникамын бир чөдө болуп, кадагалал тургускан харым-
лаар механизатор, бригадирлер харымлаа чөк ажалдап,
ажыл-агыларда улау көрүлгөдир чедирип турар. Районун
улауучу контролёрларын шыгып хемчелерин алган сонда
ажыл-агыларын улауучуларын техниканы кышкы када-
галанын савым салып, хемчелерин аң турар аргаан.

СЭКП-ниң XXIV съездинин төлөткөн белетер-биле улауучу
дөткөш чоруктарын, совхозтарын ажал-ишчилери бедик
хууууларын алган хайнымышкын ажалдап турарлар.
Нитииниң малыны кыштагалашкынында, чакы хову ажал-
агына белетке хынадаларын доктаамал чорудуп, илерен
четпестерин чылдыр хемчелерин доран алыр чугула.
И. САВНИН,
районун улауучу контроль комитетиниң диргазы.

Удуртулга кошкакта...

Кандыг-даа ажалдык че-
дикшини аңа баш бурун-
гаар хынамчалык белеткен
болгаш организастыг уду-
тулгадан чугула хамарыш-
тыр. Тергенин кышкы, а шаңа-
агы «Башкы сөт» деп үлгө-
чугаа база ужуражыр. Ол бүгү
чөдө болайын, малыны эр-
тен чылдарда малының бер-
гелде кыштагаланып «Кара-
Хаяк» совхозтун удуруткуч-
лары утуту турары хараалды-
г.

Кышкы белеткенди багай
органлашкан. Малының ба-
рык реин таарымчалыг ка-
жаа-биле хандыттырмаан, мас-
салык оодаашкын эгелер үе
кечкен, а чаш малга кажаа
чөк. Төрүтүр инженерге өрө-
дөр, хураганга кеткелер
кылдырмаан. Бар наамаан
сөткөргө багай, деви-
зориниң, малының иштиниң
арыг-шөлдө чөткө.

Фермаларда кыштагалар
маа чөмүлгө кураларын чөк,
ону хүн бүгү улау сөрүтү
турарындап улауучуларын
болгаш оң-ла таарыкты көлөр.
Сутгарыгына база багай ор-
ганлашкан турар. Чөмөргө-
лени, ажалда хайгаралдык
чөткөргөдир малын күнү
чүлү, харын чамдык кола-

варда хорат турар апарган. Ол
ишкан сүт саалдык база хүн
бүгү куудал турар.

Улауучу контроль комитетиниң
хуралында чугула илерен
ишкан багай алыр: Чери-
башкының хуула ажал-агы
тап сүтү 580 литрден 537 литр
чедир куудалган, эртен чыл-
ды январьда 57 хой, 60 чыл-
ды январьда 37 хой чулап
өткөн; февралдың эгелден
3 бызаа хораян. Ол ишкан
ажыг-бүгү чылдагалдан мал-
га караяа эртен чылдан ко-
вүдөн.

Моон коз чылдагалы уду-
тулганын кошканда, үндүр-
гөн шиттирлери күтсөдөни
хынаас, даандыггар ажал-
херекте негелде чөткө.

Бо айттырмалы хойларын
улауучу контроль комитетиниң
хуралында чугулашкан, со-
вхозтун директорунун өрүмү-
да М. С. Пылакова, кол зоотех-
ник В. Н. Игнатюк, кол мал
эмтиз В. В. Чертуков, бо-
гаш ферма эргелекчилери
Г. И. Борзенко, Ч. Г. Угелек
оларга шыгып хемчелги ху-
дөөткен. Кышкы мал ажалы-
нда ол бүгү четпестерин март
бирге чедир чылдырлар «Ка-
ра-Хаяк» совхозтун удурут-
кучларын дааскан.

